

SOSYAL SORUMLULUK ANLAYIŞININ GELİŞTİRİLMESİNDE TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNE İLİŞKİN ÖĞRETİM ELEMENLARININ GÖRÜŞLERİ

VIEWS OF ACADEMIC STAFF ABOUT COMMUNITY SERVICE APPLICATIONS
COURSE IN IMPROVING OF SOCIAL RESPONSIBILITY UNDERSTANDING

H. Fazlı ERGÜL¹
Mehmet KURTULMUŞ²

Öz

Sosyal sorumluluk, bireylerin davranışlarını şekillendiren bir olgudur. Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireyler davranışlarının toplum veya çevre üzerinde olabilecek etkilerini de dikkate alırlar. Bir anlamda, çocukları yaşama hazırlamakla sorumlu olan öğretmenlerin sosyal sorumluluk bilincinin gelişmiş olması, onların mesleki yaşamlarında sosyal sorumluluk duygusuyla hareket etmesini sağlayacaktır. Bu bakımdan, öğretmenlerde henüz eğitim sürecindeyken sosyal sorumluluk bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Araştırmada, öğretmen adaylarının kalıcı sosyal sorumluluk bilincini kazanmaları ve geliştirmeleri noktasından topluma hizmet uygulaması dersine ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemine göre örgülenen bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar bir eğitim fakültesinde Topluma Hizmet Uygulamaları dersini veren öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Veriler yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonlarında sosyal sorumluluğa yer vermesi ve öğrencilere sosyal sorumluluk kazandırabilmek amacıyla etkinlikler düzenlenmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelime: Öğretmen Eğitimi, Sosyal Sorumluluk, Topluma Hizmet Uygulamaları.

Abstract

Social responsibility is a phenomenon shaping human behavior. Individuals acting with awareness for social responsibility pay attention to the effects of their behaviors on society and environment. In that sense, responsible for preparing the pupils for life, the teachers being improved in terms of social responsibility awareness will enable them to act in a socially responsible manner. Thus, it is important to create and improve social responsibility awareness for teachers during the preserve education. The study aims to determine the views of academic staff about community service applications course at the point of that **the** teacher candidates gain permanent social responsibility consciousness and improve it. Purposeful sampling method is used for this qualitative research. Participants are composed of lecturers teaching Community Service Practices course. Data of the study gathered using a structured interview form. At the end of this research, the necessary of that education faculties must place social responsibility in their mission and vision and organize activities for giving social responsibility to students has determined.

Key Words: Teacher Education, Social Responsibility, Community Service Practices.

¹ Yrd. Doç. Dr. Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, fazliergul@hotmail.com

² Arş.Gör. Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, kurtulmus2012@gmail.com

1. GİRİŞ

Sosyal sorumluluk, bireylerin davranışlarını şekillendiren bir olgudur. Sosyal sorumluluk bilinciyle hareket eden bireyler davranışlarının toplum veya çevre üzerinde olabilecek etkilerini de dikkate alırlar. Dahası bu anlayışla hayatını şekillendiren bireylerin sadece toplum veya çevreye karşı değil; aynı zamanda ailesi, arkadaş grupları ve sorumlu olduğu insanlara karşı da tavır ve davranışlarında dikkatli ve hassas olacağı söylenebilir.

Bireylerin kendisinden etkilenen tüm unsurlara yönelik davranışlarında sorumluluk duygusuyla hareket etmedikleri yer ve zamanlarda bir takım problemlerin ortaya çıkacağı öngörülebilir. Bu bağlamda, ailelerin, örgütlerin ve devletlerin genel olarak karşılaştıkları birçok problemin temelinde sorumluluk üstlenilmeden veya dikkate alınmadan yapılan hataların yer aldığı söylenebilir (Bozdağ, 2008). Temelde sorumluluk özelde ise sosyal sorumluluk anlayışıyla plan ve projelerin yapılması bu tür sorunların azaltılmasında önemli bir etken olarak değerlendirilebilir. Çünkü atılacak her bir adımda bireyin, ailenin ve devletin insanlara, topluma ve çevreye ilişkin kararlarında sağlıklı ve düşünceli hareket edeceği kabul edilebilir.

Sosyal sorumluluk bilincinin yerleşmesi ve gelişmesi için toplumsal desteğe ve eğitime ihtiyaç vardır (Hotamışlı vd., 2010). Sorumluluk duygusunun oluşmasında birçok faktörün rolü olmakla birlikte iki önemli faktörün daha belirgin rolünün olduğu görülmektedir. Bu faktörler sosyalleşme ve bireyin eğitimi olarak kabul edilebilir (Töremen, 2011). Sosyalleşme bireyin kendi kişilik yapısı, ailesinin yetiştirmesi, eğitim gibi birçok unsurun etkisiyle oluşur. Eğitim ise hem formal hem de informal bir düzlemde sürdürülerek sağlanır. Böyle olmakla birlikte, kişinin formal eğitiminin bireylerin sorumluluk anlayışının gelişmesinde daha etkili olduğu söylenebilir.

Son yıllarda örgütlerin sadece kendi amaçları doğrultusunda çalışan değil; aynı zamanda çevresine duyarlı ve bulunduğu toplumun ihtiyaçlarına seslenebilen bir anlayışla çalışması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmaktadır (Yılmaz, 2006). Buradan hareketle, meslek edindirme çabaları ile ön plana çıkan üniversitelerin öğrencilerine mesleklerine ilişkin temel bilgileri vermenin yanında, içinde yaşadıkları topluma edindikleri bilgi ve birikim doğrultusunda ne tür katkılar yapabilecekleri ve/veya yapmaları gerektiğini öğretmeleri gerektiği söylenebilir (Saran vd., 2011). Zira sosyal sorumluluklarının bilincinde olmayan ve sosyal sorumluluk anlayışı gelişmemiş bireylerin örgütlerde çalışmaları çok zor olacaktır.

Eğitimin amaçlarından biri de bireyin iyi bir vatandaş olarak yetiştirilmesidir. İyi bir vatandaş olmak bireyin sadece kendi sorumluluklarının farkında olmasıyla değil; aynı zamanda sosyal sorumluluklarını da yerine getirmesiyle sağlanabilir (Ercan, 2009). Eğitim örgütleri belirli alanlarda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırmasının yanında, sosyal sorumluluğun gerekleri olan çalışma, işbirliği yapma, paylaşmaya açık olma ve ihtiyacı olanlara yardım etme gibi davranışları da öğrencilere kazandırmalıdır (Schlechty, 2005 Akt: Töremen, 2011). Bu bakımdan, eğitim kurumlarının öğrencilerini yetiştirirken teorik bilgilerin yanında bu noktaya da vurgu yapması beklenilmektedir.

Okullarda öğretmenler mesleki bilgilerini aktarmalarının ötesinde diğer bireylere ve çevresine duyarlı, sosyal sorumluluk bilinciyle donanmış bireyler yetiştirmekle de yükümlüdür. (Ercan, 2009). Öğrencilerin sosyal sorumluluklarını geliştirmeyi amaçlayan öğretmenlerin, öncelikli olarak kendilerinin sosyal sorumluluk anlayışına sahip olması gerekmektedir. Zira öğretmenin benimsemediği bir şeyi öğrencisine aktarması/kazandırması çok zor olabilir. Bu bağlamda, Lawson da (1999) benzer görüş belirtmiş, öğretmenlerin konuya ilişkin olarak eğitilmemesi ve sosyal sorumluluk anlayışını benimsememesi durumunda öğrencilerde sosyal sorumluluğun geliştirilemeyeceğini vurgulamıştır (Şirin, 2005).

Öğretmenlik toplumsal sorumluluk taşıyan meslek alanlarından biridir. Bir öğretmen mesleğe başladığı andan itibaren kendisini hem mesleki hem de toplumsal zorluklarla ve sorumluluklarla karşı karşıya bulur. Mesleki zorlukları aşmada alanıyla ilgili temel bilgileri bilmesi yeterli olabilir; ancak toplumsal zorlukları aşmada salt bilgi çok fazla işe yaramayabilir. Öğretmen adayının hizmet vereceği kurumda toplumsal özelliklerin doğurduğu sorunları daha kolay çözebilmesi için toplumu çeşitli yönleriyle tanıması gerekir. Kendi içinde yaşadığı toplumu tanımayan, topluma yabancılaşmış, toplumsal sorunlara karşı duysuz, toplumu olumlu yönden etkileyen özellikleri bilmeyen bir öğretmen adayının mesleki çalışmalarında da yeterince başarılı olması söz konusu olamaz (Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi, 2008). Bu bakımdan, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitim süreçlerinde toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlayacak rollere uygun nitelik ve anlayışlara sahip şekilde yetiştirilmeleri önem taşımaktadır (Özdemir ve Tokcan, 2010).

Bir anlamda, çocukları yaşama hazırlamakla sorumlu olan öğretmenlerin sosyal sorumluluk bilincinin gelişmiş olması, onların mesleki yaşamlarında sosyal sorumluluk

duygusuyla hareket etmesini sağlayacaktır. Bu bakımdan, öğretmenlerde henüz eğitim sürecindeyken sosyal sorumluluk bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi önem arz etmektedir. Sosyal sorumluluk anlayışının öğretmenlerde yerleşmesi ve geliştirilmesi ise öğretmenlerin üniversite eğitim süreçlerinde bu anlayışla yetiştirilmesiyle bağlantılı bir durumdur. Çünkü sosyal sorumluluğun gelişmesinde eğitimin önemli olduğu söylenebilir.

Genelde üniversitelerin özelde eğitim fakültelerinin öğretim ve araştırma işlevlerini yerine getirmelerinin yanı sıra yakın çevrelerinden başlayarak ülke geneline hizmet sunması beklenen kurumlardır (Öğülmüş, 2006). Bu nedenle ki, uzun yıllar Amerika Birleşik Devletlerinde ve gelişmiş Batı ülkelerinde öğretmen yetiştirme programında yer alan Topluma Hizmet Uygulaması dersi 2006-2007 yılından itibaren öğretmen yetiştirme programına dahil edilmiştir. Bu dersle öğrencilerden topluma hizmet uygulamalarının önemi, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözümüne yönelik projeler hazırlama, sosyal sorumluluk çerçevesinde çeşitli projelerde gönüllü olarak yer alması gibi kazanımlar edinmesi beklenmektedir. Topluma hizmet uygulamaları, öğretmen adaylarında toplumsal duyarlılık ve farkındalık; işbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve öz değerlendirme becerilerini; toplumsal sorumluluk bilincini ve öz güveni geliştirmeyi ve desteklemeyi hedeflemelidir (www.kafkas.edu.tr). Ancak, burada üzerinde durulması ve araştırılması gereken önemli bir durum söz konusudur ki, o da bir dönemlik ders ile öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışının yeterli düzeyde gelişip gelişmediğinin tespitidir.

Son yıllarda eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk anlayışlarının gelişimiyle ilgili yapılan çalışmaların Topluma Hizmet Uygulaması dersi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu nokta, sosyal sorumlulukla ilgili çalışmaların bir ders üzerinde yoğunlaşmasının ilgili konunun tek taraflı çalışıldığını ortaya koyması bakımından önemlidir. Dolayısıyla sosyal sorumlulukla ilgili araştırmaların tek ders üzerinden ziyade öğrenim sürecini kapsayıcı bir şekilde incelenmesi önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk bilincini kazanmaları ve geliştirmeleri için öğrenim sürecinde yapılabilecekleri belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Eğitim fakültelerinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için bir misyon ve vizyonu olmalı mıdır?

- 2- Eğitim Fakültelerinde öğrencilerin –bir anlamda- sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için açılan THU dersi öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmede yeterli mi?
- 3- Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmek amacıyla (THU dersi dışında) neler yapılabilir?

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma öğretmen adaylarında sosyal sorumluluk anlayışının geliştirilmesine ilişkin yapılabilecekleri çok yönlü ve derinlemesine araştırabilmek amacıyla yapılmış olup nitel araştırma yöntemi çerçevesinde desenlenmiştir. Bu doğrultuda nitel araştırma desenlerinden durum analizi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örneklemede seçim için önemli olduğu düşünülen ölçütler belirlenmekte ve bu ölçütlere göre seçilen örneklemin, araştırma evrenini bütün nitelikleri ile temsil edebildiği düşünülmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Araştırmada eğitim fakültelerinde Topluma Hizmet Uygulaması (THU) dersine girmek ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, Dicle Üniversitesinde 2012-2013 eğitim öğretim yılında THU dersine giren toplam 10 öğretim elemanı araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada katılımcılara, araştırmacılar tarafından ilgili alan yazının taraması yapılarak hazırlanmış ve üç uzman tarafından kapsam geçerliliği gözden geçirilmiş üç soru belirlenmiştir. İki öğretim elemanı ile ön uygulama yapılmış ve daha sonra gerekli düzenlemeler yapılarak asıl uygulamaya geçilmiştir. Ön uygulamadan kasıt, soruların açık ve anlaşılır bir şekilde katılımcı tarafından anlaşılıp anlaşılmadığının değerlendirmesinin yapılmasıdır. Yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara dağıtılmış ve katılımcılar için gerekli açıklamalar yazılmıştır. Öğretim elemanları görüşme formlarına düşüncelerini yazılı olarak aktarmışlardır. Bir gün sonra katılımcılardan görüşme formları toplanmış ve her bir katılımcıya ayrı birer kod verilmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırma sorularının açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca, veri toplama aracının güvenilirliğini sağlamak için veri seti bağımsız bir araştırmacı tarafından da değerlendirilmiştir. Elde edilen

verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz çerçevesinde bazı katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış, bazılarında ise dolaylı alıntılar yapılmıştır. Veri analizi önceden belirlenmiş kavramsal çerçeve doğrultusunda yapılmış, örnek veri setleri araştırmacılar dışında bir alan uzmanı tarafından incelenerek kodlanmıştır.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

Öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için eğitim fakültelerinin vizyon ve misyonun olup olmamasına ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri

Eğitim fakültelerinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için bir misyon ve vizyonu olup olmamasıyla ilgili öğretim elemanlarının görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan dokuz kişi eğitim fakültelerinin sosyal sorumlulukla ilgili misyon ve vizyonlarının olması (Evet); bir kişi ise olmaması (Hayır) kanaatindeydi.

Sosyal sorumluluğun misyon ve vizyon içerisinde yer alma nedenlerine katılımcılar farklı açılardan yaklaştıkları görülmektedir. Bu açılar; öğretmenlik mesleğinin toplumsal rollerinin olması, eğitim kurumlarının toplumsal görevleri ve öğrencilerin nitelikleri başlıkları altında toplanmıştır.

Eğitim kurumlarının toplumsal rolleri noktasından konuya yaklaşan bir katılımcı (K10) “Eğitim fakültelerinin bireylere öz değerlerinin ve toplumsal sorumluluk yüklenmelerine yönelik olarak, temsil ettikleri toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bir misyon ve vizyona sahip olmalıdır.” şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Bir başka katılımcı (K4) ise görüşünü şu şekilde belirtmiştir: “Öğretmen yetiştiren kurumların temel işlevlerinden biri de toplumu dönüştürecek ve geliştirecek bireyleri yetiştirmektir. Bu nedenden dolayı eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonlarında gerçeğe değinmeleri gereklidir.” Yine farklı bir katılımcı da “Uzmanlık gerektiren stratejik bir iletişim aracı olan sosyal sorumluluk, kurumsal veya toplumsal bir amaç etrafında toplanmayı, ortak yaşama yönelmeyi gerektirmektedir. Bu gereklilikten hareketle, misyon ve vizyonun bu sorumluluğu taşıması gerekmektedir.” (K7) diyerek eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonundan sosyal sorumluluğa atıfta bulunması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenleri yetiştiren kurumların bu tür sorumlulukları misyon ve vizyonlarında yer vermelerinin katılımcılar tarafından benimsendiği söylenebilir.

Öğretmenlik mesleğinin toplumsal rollerinin olduğundan hareketle cevap veren katılımcılar ise; öğretmenlerin toplumsal olaylarda rol üstlenmesi gerekliliği (K2;K1), hayatın

içinde rol alan gençliğin (öğretmen adaylarının) olması (K4, K6), öğrencilerin topluma faydalı birer birey haline gelmesini sağlama (K8), geleceğin öğretmenlerinin daha nitelikli ve sosyal amaçlı çalışmalar yapılabilmesi adına (K9) gibi nedenlerden dolayı eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonlarında sosyal sorumluluk anlayışını da dikkate almaları gerektiği görüşünde birleşmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları katılımcıların kendi ifadeleriyle verilmiştir.

“ Toplumsal olaylarda rol üstlenmek...” (K2)

“Öğretmen adaylarının topluma faydalı birer birey haline gelmesi oldukça önemlidir. Fakültelerin misyon ve vizyonlarının sosyal sorumlulukla ilgili şeyler içermesi bu noktada gerekmektedir.” (K8)

“Öğretmen yetiştiren bir kurum olarak, öğrencilerimizde mezuniyet sonrası oynayacakları toplumsal rollerine uygun ve bu rolün önem ve hassasiyetini kavratacak ve geliştirecek bir misyon ve vizyon oluşturulmalıdır.”(K1)

Öğretmenlerin yetiştireceği öğrencilerin sosyal sorumlulukları noktasında konuya yaklaşan katılımcılar da bulunmaktadır. Bu katılımcılardan bazılarının ifadeleri aşağıda verilmiştir.

“Öğretmen adaylarımızın sosyal sorumluluk anlayışını kendi öğrencilerine aşılması”. (K8)

“Sosyal anlamda duyarlı nesiller yetiştirmek için ve verilecek eğitimle toplumda artan bencillik duygusunu azaltmak.” (K2)

“Okulda bulunan öğrencilerin dünyayı tanıması ve evrensel-yerel değerlerle donanımlı olması zorunludur.” (K4)

Eğitim fakültelerinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için misyon ve vizyonun olmaması gerektiğini ifade eden bir katılımcının (K5) ise öğrencilerin misyon ve vizyondan uzak olmalarına bir tepki olarak bu görüşü bildirdiği anlaşılmaktadır. Zira ifadesine bakıldığında açıkça görülmektedir ki sosyal sorumluluğun misyon ve vizyonda olmasına karşı çıkmamakta; ancak öncelikli olarak öğrencilerin (aday öğretmenlerin) daha nitelikli olması gerekliliğine değindiği görülmektedir:

“Miyon ve vizyonlarının olması gerekli değildir. Çünkü vizyonu olmayan öğrencilerin olduğu ortamda.....”(K5)

Tüm bu görüşler doğrultusunda, katılımcılar eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonlarında sosyal sorumluluğa değinilmesi gerektiği noktasında birleştikleri görülmektedir. Bu duruma öğretmenlik mesleğinin toplumsal rollerinin olması, eğitim kurumlarının toplumsal görevleri ve öğrencilerin niteliklerinin neden olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, hem öğretmenlik mesleğinin hem de eğitim kurumlarının toplumsal

rollerinin gereği olarak misyon ve vizyonda sosyal sorumluluğa atıfta bulunması beklenmektedir.

Eğitim fakültelerinde öğrencilerin –bir anlamda- sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için açılan THU dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmesine ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri

Eğitim Fakültelerinde öğrencilerin –bir anlamda- sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için açılan THU dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmede yeterli görüyor musunuz? sorusuna cevap aranmıştır. Katılımcılardan ikisi THU dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmede yeterli görürken; sekizi yeterli görmemiştir. Katılımcıların THU dersini sosyal sorumluluğu geliştirmede yeterli görmemelerinin nedenleri ise dersin içeriğinden ziyade dersin algılanış biçimi ve ders süresi ile ilgili olduğu noktasında hem fikir oldukları görülmektedir. Katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Sadece bir dönem devam etmesi, gönüllülük esasına dayanmaması” (K2)

“Birçok öğretim elemanı bu dersin hem amacını hem de içeriğini yeterince bilmemektedir. Ayrıca, ders bir servis gibi algılanmakta ve hiçbir iş ve işlem yapmadan ücret alınması gereken ders gibi algılanmaktadır.”(K4)

“Bu derste teorik bilgilerin dışına çıkılamamakta...” (K7)

“Bu ders bir ek ders kaynağı gibi görüldüğü için..” (K5)

“Bir dersle yeterli gelişimin sağlanamayacağı..” (K3)

“Bence sosyal sorumluluğu geliştirmek tek dersle sağlanamaz. Ayrıca, tek dönemlik değil; en az iki dönemlik veya fakülte yılları boyunca her dönemde bulunmalıdır.” (K10)

THU dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirdiğini söyleyen katılımcılar (K6, K8) ise araştırma kapsamında nedenleri araştırılmadığı için görüş belirtmemişlerdir.

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde, esasında katılımcıların tamamının THU dersinin öğrencilerin sosyal sorumluluk geliştirmede etkili olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Ancak, dersin niteliği, işleniş biçimi ve dersin algılanışı THU dersinin sosyal sorumluluğun gelişmesinde önemli eksikliklere neden olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmek amacıyla (THU dersi dışında) yapılabileceklere ilişkin öğretim elemanlarının görüşleri

Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmek amacıyla (THU dersi dışında) neler yapılabilir? sorusuna cevap aranmıştır.

Sosyal sorumluluk anlayışının geliştirilmesi noktasında katılımcılar genellikle kurumsal olarak, etkinlik düzenleme, sosyal sorumluluğu teşvik etme, gönüllü öğrencileri -özellikle maddi anlamada- destekleme, ulaşım imkanlarının sağlanması, sosyal kulüp sayısının artırılması, sosyal projelerin hazırlanması, yazışmaların zamanında ve düzenli yapılması gibi noktalarda görüş belirttikleri görülmektedir.

“Sosyal projeler hazırlamak ve bunlara öncülük etmek; sosyal kulüplere öncülük etmek.” (K2)

“Çok seçenekli projeler ortaya koyma.”; “Hem öğretim elemanını hem de öğrencileri teşvik etmeli.” (K4)

“Üst yazı noktasında bölüm öğrencilerinin sevk işlemlerine ilişkin zamanında yazışmaların yapılması.” (K6; K7)

“Ders dışı etkinliklerin artırılması ve bu etkinliklerle ilgili ulaşım ve erişim imkanları için maddi desteğin sağlanması...” (K7)

“Öğrenci kulüp sayıları ve çeşitli sosyal etkinliklerin artırılması...”; “Etkinlikler için uygun bütçenin ayarlanması gerekmektedir.” (K8)

“Mesleki aidiyet duygusunun geliştirilmesine yönelik etkinlikler düzenlemek.” (K1)

“Sosyal sorumluluk içeren diğer kurumlarla görüşmeler yapma; okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında öğrencileri diğer kuruluşlarla da irtibatlandırma...” (K9)

“Bence eğitim fakülteleri topluma hizmet veren bütün kurumlarla (sağlık, tarım, sanayi vb.) daha sıkı ilişki içerisinde olmalıdır.” (K10)

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde, sosyal sorumluluğun geliştirilmesinde özellikle sosyal içerikli faaliyetlerin artırılması ve çeşitlendirilmesi ve ayrıca, ders dışı etkinliklerin artırılması gerekliliği dikkat çekmektedir. Yine, sosyal sorumluluğun geliştirilmesinde okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında öğrencilerin diğer kuruluşlarla da irtibatlandırılmasına değinilmiştir.

Sosyal sorumluluk anlayışının geliştirilmesi noktasında katılımcıların öğretim elemanlarına birçok sorumluluk yükledikleri görülmektedir. Özellikle sosyal projeler düzenleme ve sosyal içerikli kurumları ziyaret etme bu sorumluluklardan öne çıkanlardır. Ayrıca, öğretim elemanlarının bu konuya inanmaları ve konuyla ilgili geziler düzenlemeleri de beklenmektedir.

“Toplumla bütünleşmeyi sağlayıcı projeler düzenlemede rehber olunabilir.” (K7)

“Toplumsal projeler yapmada aktif rol oynamalı” (K9)

“Belirli gün ve haftalarda sosyal hizmetler yürüten kurum ve kuruluşları, vakıfları öğrencilerle ziyaret etmek.”(K2)

“Öğrencilere geziler düzenleyip onların bazı şeyleri daha iyi anlamalarını sağlayabiliriz.”(K3)

“Öğretim elemanın sosyal sorumluluğun gelişebileceğine inanması gerekmektedir.”(K8)

“Öğrencileri sosyal sorumlulukla ilgili sık sık bilinçlendirmeli.”(K1)

“Öğrencilerle etkin çalışmalı, katılımcı ve işbirlikçi anlayışla bütün düşüncelere açık olmalı.”(K4)

“Sosyal sorumluluk projesi hazırlayarak toplumun eğitim ve refah seviyesinin yüksek olmasına katkıda bulunmalıdır.” (K5)

“Sosyal sorumluluğun amacını herkese iyi anlatmalı.”(K6)

“Öğretim elemanları kendi alanlarına en yakın toplumsal kurumlarla iletişim içinde olmalı ve böylece öğrencilere rehberlik etmeli.”(10)

Katılımcı görüşlerinden de anlaşıldığı gibi, öğretim elemanlarının sosyal sorumluluk kapsamında yapılacak etkinliklerde rehberlik rolü üstlenmelerinin ve sosyal sorumlulukla ilgili sık sık bilinçlendirici faaliyetlerde bulunmasının önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğretim elemanlarının sosyal sorumluluğun geliştirilebileceğine dair inançlı olmaları gerektiği de ifade edilmiştir.

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırmada katılımcıların çoğu eğitim fakültelerinin, öğrencilerin sosyal sorumluluk anlayışlarını geliştirmek için bir misyon ve vizyonu olması gerekliliği üzerinde durmuştur. Esasında, eğitim fakülteleri bilgi birikimi ve uzmanlıkları itibarıyla, buldukları illerin ve yakın çevrelerinin eğitim uygulamalarını geliştirerek etkin bir şekilde hizmette bulunabilirler (Yeşilyaprak, 2006). Eğitim fakültelerinden ülke geneline ve insanlığa hizmet sunması ve toplumsal yaşamı zenginleştirilmesi beklenmektedir (Öğülmüş, 2006).

Okullar toplumdan ayrı olan ve içinde sadece öğretim yapılan bir mekan değil; toplum hayatının gerçek ve etkin bir şekilde yaşandığı ortamlardır (Dewey, 2010). Okullar yapı ve işlev itibarıyla açık bir sistem olduğu için çıktıklarıyla toplumu doğrudan etkileyebilen kurumlardan birisidir. Dolayısıyla bu tür kurumların toplumsal görev ve sorumluluklarını gerçekleştirebilmesi için çalışanlarının belirli bir nitelikte olması gerekliliği açıktır. Bu doğrultuda, katılımcıların görüşleri dikkate alındığında, literatürle benzer düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmaya katılanların çoğu, THU dersinin öğretmen adaylarının sosyal sorumluluklarını geliştirmede yeterli olmadığı noktasında görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların

ifadelerinden de anlaşıldığı gibi, öğretmen adaylarının sosyal sorumluluklarının geliştirilmesinin tek bir derse hasredilmesi, bu derste teorikten öteye geçilememesi ve dersin bir ek ders kaynağı olarak görülmesi önemli bir problemdir. Zira sosyal sorumluluk dönemlik davranışları değil; kişinin yaşamında yer edinmesi gereken kalıcı davranışları içerir. Bu değerlendirmelerden THU dersinin başarısız olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Aksine THU dersi kendi kazanımları itibarıyla başarılı olabilir. Ancak, sosyal sorumluluğun kalıcı ve sürekli olması, üzerinde uzun uzadıya durulması gereken bir konudur. Yine THU dersinin öğrenciler tarafından -katılımcıların da belirttiği gibi- servis dersleri gibi değerlendirilmesi ve ders boyunca yapılan görevlerin “dersi geçmek amaçlı” olduğu yanılgısı çok önemlidir. Bu bakımdan, öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk anlayışını kalıcı bir şekilde geliştirme süreci, hizmet öncesi eğitimi (lisans öğrenim süresini) kapsayıcı şekilde düzenlenmelidir.

Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmek amacıyla (THU dersi dışında) yapılabilecekler; katılımcılar tarafından, kurumsal ve öğretim elemanın yapabilecekleri olmak üzere iki temel başlık altında değerlendirilmiştir. Kurumsal olarak, eğitim fakültesinin toplumsal amaçlı projeler üretmesi ve böylece öğrencilerine sosyal sorumluluk noktasında rehberlik yapması katılımcılar tarafından hassasiyetle üzerinde durulan bir noktadır. Ayrıca, çeşitli toplumsal yönleri olan kurumlarla iletişime geçilmesi, bu tür kurumlara ziyaretler tertip edilmesi ve sosyal sorumluluğun geliştirileceğine inanılması üzerinde de durulmuştur.

Eğitim fakülteleri misyonları itibarıyla toplumun çeşitli katmanlarına hitap edebilecek ve onlarla iletişime geçebilecek bir konumdadır. Eğitim fakültelerinin toplumun öz kaynaklarını harekete geçirebilmek için ilgililerle işbirliği yapması önemli bir adımdır. Toplumda dezavantajlı bireylere yönelik uygulamaları ve bu kesime sunulan hizmetlerin kalitesini yükseltmek amacıyla öneri ve projelerle toplumsal bütünleşmeye de katkıda bulunabilir (Öğülmüş, 2006). Ayrıca, öğrencilerine yaşadıkları topluma edindikleri bilgi ve birikim doğrultusunda ne tür katkılar yapabilecekleri ve/veya yapmaları gerektiğini de öğretebilirler (Saran vd., 2011).

Katılımcılar Eğitim Fakültesi öğrencilerinin sosyal sorumluluk anlayışını geliştirmek amacıyla öğretim elemanlarının yapabileceklerini de ortaya koymuşlardır. Kurumsal olarak yapılacak projelerde aktif rol alınması ve bu projelerde öğrencilere rehberlik edilmesi öğretim elemanlarından beklenmektedir. Ayrıca, öğrencilerle etkin bir şekilde çalışılması, kendi

alanıyla ilgili kurumlarla diyaloglarının artırılması, gezilerin düzenlenmesi ve sık sık konuyu gündemde tutmaları gerekliliğine de değinilmiştir.

Sonuç olarak, genelde üniversitelerin özelde eğitim fakültelerinin misyon ve vizyonlarında sosyal sorumluluğa atıfta bulunması beklenmektedir. Bununla birlikte, THU dersinin sosyal sorumluluk kazandırmada önemli olduğu; ancak yeterli olmadığına da değinilmiştir. Bu kapsamda, eğitim fakültelerinin öğrencilerin sosyal sorumluluklarını geliştirmeyi tek bir döneme konulan dersle değil; sosyal sorumlulukla ilgili ders, etkinlik, proje vb. gibi araçlar yardımıyla lisans eğitimi boyunca sağlamaları beklenmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Bozdağ, M. (2008). Sevgi Zekâsı. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık.
- Dewey, J. (2010). Okul ve Toplum. (Çeviri: Başman, H. Avni). Pegem Akademi Yayınları. Ankara.
- Ercan, B. (2009). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Anlayış Ve Uygulamaları Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Erciyes Üniversitesi. Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi. (2008). <http://fatihegitim.files.wordpress.com/2011/02/thu-erciyes.pdf> (Erişim: 01.10.2013)
- Hotamışlı, M., Çağ, A., Mentеше, A. ve Yörük, E. (2010). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci: Afyon Kocatepe Üniversitesinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Güz-2010 Cilt:9 Sayı:34 (280-299) www.esosder.org
- M., Çağ, A., Mentеше, A. ve Yörük, E. (2010). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bilinci: Afyon Kocatepe Üniversitesinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. www.esosder.org. Cilt:9 Sayı:34
- Yılmaz, K. (2006). Öğütlerin Sosyal Sorumlulukları: Kavramsal Bir Çözümleme. Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 12
- Öğülmüş, S. (2006). Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/036.pdf>. (Erişim: 01.10.2013)
- Özdemir, M.S. ve Tokcan, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 30
- Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F. ve Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma. Yaşar üniversitesi Dergisi. 22(6) 3732-3747
- Şirin, H. (2005). Öğrencilerin Sosyal Sorumluluklarının Geliştirilmesinde Öğretmenlerin Rolü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 25. Sayı 1
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). İçerik analizi ve uygulama örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Töremen, F. (2011). Öğretmen Adaylarının Sorumluluk Eğitimi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. Kış. Cilt: 11
- Yeşilyaprak, B. (2006). Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/036.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.10.2013)
- <http://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/egitim/file/thu.pdf> (Erişim Tarihi: 24.02.2014)